

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Verslag rondetafel verduurzaming en vernieuwing van woonwijken en erfgoed

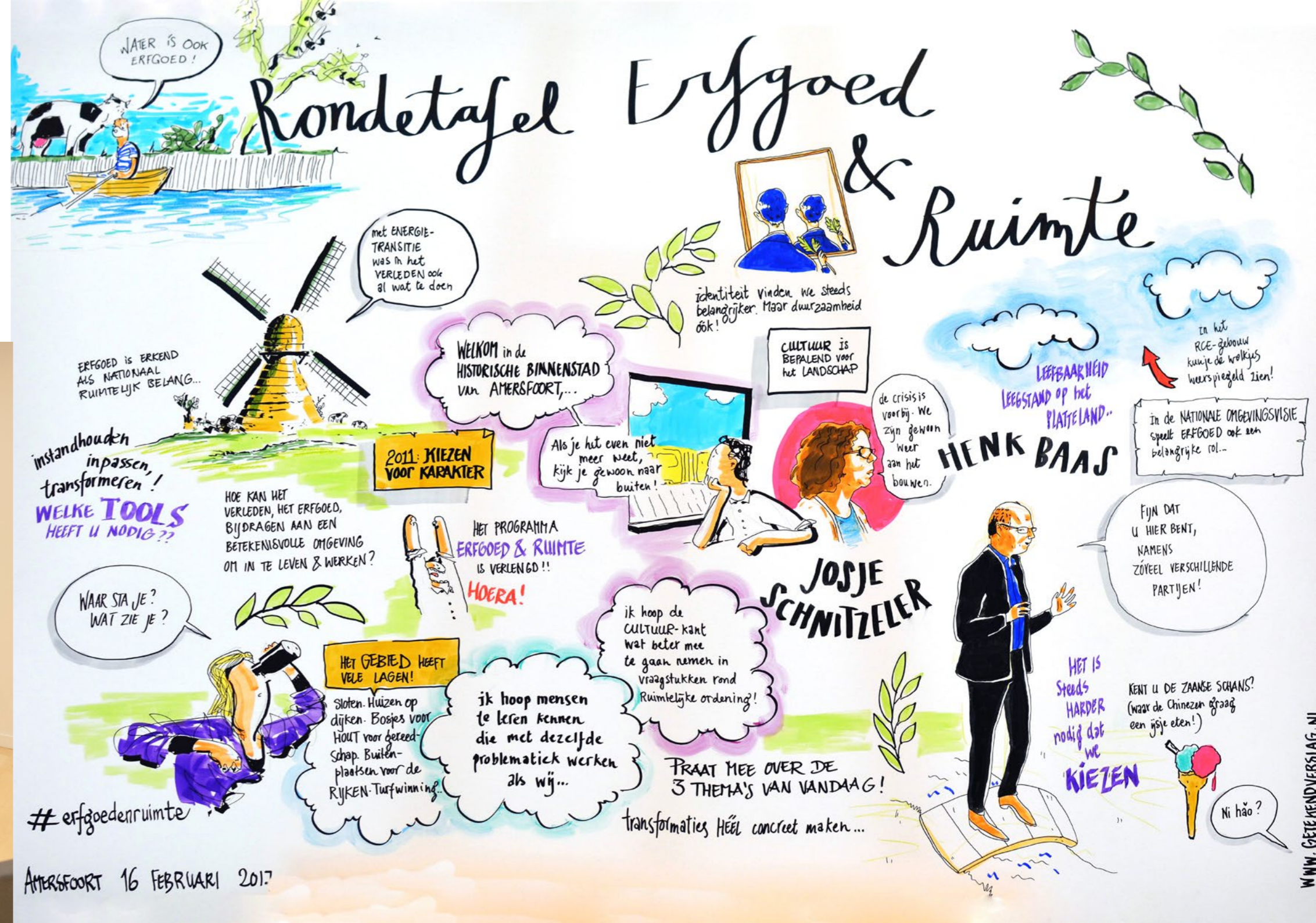
16 februari 2017

Verduurzaming en vernieuwing van woonwijken en erfgoed

Bij het rondetafelgesprek over de vernieuwing van woonwijken is veel discussie over actuele opgaven als de verduurzaming van woningen en de participatie van nieuwe bewoners. Maar ook de veranderende woonwensen als gevolg van onder meer de vergrijzing, de potenties van de 'wijkgedachte' in

wederopbouwijken en de behoefte aan verdichting van bestaande wijken komen in het gesprek uitgebreid aan bod. Veel deelnemers zien voor de erfgoedsector allerlei kansen om een betekenisvolle rol te spelen in de wijkvernieuwing.

Een locatiespecifiek verhaal

Dertig jaar geleden werkten erfgoedprofessionals al intensief samen met buurtbewoners en architecten om de versleten binnensteden en wijken daarbuiten behoedzaam te vernieuwen. De betrokkenheid is dus niet nieuw, maar de opgaven en de wijken zijn wel diverser geworden. Die grotere verschillen spelen erfgoedprofessionals en ontwerpers in de kaart. De behoefte aan een locatiespecifiek verhaal dat als onderlegger kan worden gebruikt voor een integrale visie of gebiedsagenda, wordt alleen maar groter. Hier liggen ook kansen als het gaat om de Omgevingsvisies die gemeenten in het kader van de nieuwe Omgevingswet moeten opstellen. In combinatie met de kracht van een goed ontwerp kunnen er op veel plaatsen grote stappen worden gezet.

Participatie van allochtone bewoners

Een belangrijke vraag in de discussie is wel hoe de groeiende groep van allochtone bewoners in stadswijken meer bij het erfgoed kan worden betrokken. Zij voelen zich verbonden met de wijk en blijven er graag wonen, maar in de praktijk blijkt het lastig om hen bij activiteiten te betrekken. De aanwezige erfgoedprofessionals wordt ook op het hart gedrukt om realistisch te blijven over hun verwachtingen. Enkele vooroorlogse en veel naoorlogse woonwijken staan onder grote druk door de continue instroom van kansarme groepen. Een deel van de bewoners zit niet te wachten op een verhaal over vroeger maar willen dat overheid en woningcorporaties in actie komen tegen overlast en onveiligheid.

Kansen in plinten en op daken

Een korte presentatie van drie vernieuwingsprojecten in naoorlogse wijken van Amsterdam en Utrecht maakt in ieder geval duidelijk dat het oorspronkelijke ontwerp van veel appartementencomplexen krachtig genoeg is om het gebouw aan nieuwe woonwensen en duurzaamheidseisen aan te passen. Vooral in de plinten en onder of op het dak liggen veel kansen om nieuwe woonconcepten toe te voegen en renovaties betaalbaar te houden. Het blijft in de discussie onduidelijk of een zekere mate van standaardisering bij de renovatie van deze seriematige gebouwde complexen mogelijk is. De corporaties zouden het graag willen, maar volgens ontwerpers zijn veel complexen daarvoor toch te specifiek. Als er al mogelijkheden voor standaardisatie zijn, moet het initiatief daartoe ook vanuit de industrie komen. Die komt wel pas in actie als er voldoende bouwvolume is gegarandeerd.

Transformatie in de Stad en in Krimpgebieden

URBAN RECYCLING

ORGAVE VERSTEDELIJING EN ERFGOED IN DE PRAKTIJK

GROTE OPGAVEN:

- Gezondheid
- Sociale duurzaamheid
- Voorzieningen!

Van het maatschappelijk vastgoed is 25% onbenut

Wenswerken!

ALLES GING ERUIT ... BEHALVE HET GRIEKSE RESTAURANT!

Wat hebben corporaties van cultureel erfgoed?

Teg... bouwen we nu een stad voor mensen of voor auto's?

Wat is nu de rode draad bij wijken waar het slecht mee gaat?

Vandaag focussen we op VERDUURZAMING en VERNIEUWING van woonwijken

Hoe maken we erfgoed een integraal onderdeel van de ruimtelijke ordening?

Wat is nu de rode draad bij wijken waar het slecht mee gaat?

De crisis heeft ons geleerd in onze plannen meer rekening te houden met aanwezige bevolkingsgroepen.

De Rijksoverheid gaat de zorg voor het cultureel erfgoed sterk verbinden met andere ruimtelijke vraagstukken en ontwikkelingen.

Erfgoed is niet meer het doel, maar het (bind-) middel.

De Amsterdams Wiboutstraat is een URBAN GUTTER. Begonnen als snelweg, en veel transformaties verder zit er een metrostation onder.

Nederland is eigenlijk een prothese!

Nieuwkomers

Na de Tweede Wereldoorlog was Amsterdam niet om aan te zien. Er waren plannen om de Jordaan helemaal af te breken.

Vanaf de jaren '70 opereert stadsvernieuwing op landelijk niveau.

Wgt doet het met bewoners' gevoel van trots hoe je hun woonwijk neemt?

Sindsdien is het bezoekers-aantal verdubbeld.

Dit was vroeger een school!

Witte de With en TENT daken en oud gebouwen in Rotterdam.

Op de overgang

DESIGN kan meer betekenen dan een PLAN.

Wat is nu de rode draad bij wijken waar het slecht mee gaat?

Wat is nu de rode draad bij wijken waar het slecht mee gaat?

We hebben 40.000 'ghetted' homeless in Nederland.

Neem eens een schoolklas mee op voorjaarsreis langs cultureel erfgoed!

Binnenstedelijk verdichten (en verdampen)

Jah... we hebben de openbare ruimte ook dom ingedeeld!

Van het maatschappelijk vastgoed is 25% onbenut

NEDERLAND PINDAKAAS LAND

Vlotermeer: net buiten de ring, en een pareltje van ophouwen!

AAAH! WAT DENN JULLIE HIER?! (In a doorway)

IJK NAAR EEN NIEUWE TOEKOMST!

Inzicht in 'echte' kosten en baten

Naast alle kansen en waarschuwingen blijken de deelnemers aan het rondetafelgesprek ook behoefte te hebben aan meer kennis en inzicht over de werkelijke kosten en baten van verschillende transformatie-opties. Het beeld wordt nu nog vertroebeld door 'marktversturende elementen' als huurtoeslag en hypotheekrenteaftrek. Over de ecologische footprint en de maatschappelijke baten van investeringen bestaat ook nog te veel spraakverwarring die het vergelijken van oplossingen lastig maakt. Het zou helpen als de RCE daar samen met anderen helderheid in schept.

Ideeën voor projecten

Vanuit de deelnemers komen ook nog andere projectsuggesties. Zo zou het advies- en kennisplatform Ruimtevolk graag in een van haar pilots rond gemeentelijke omgevingsvisies erfgoed als leidend thema willen meenemen. Ook de gemeente Maastricht is daar wel voor in. De stad zoekt een goede manier om de verschillende aspecten in haar omgevingsvisie tegen elkaar af te kunnen wegen. Verschillende erfgoedprofessionals en ontwerpers pleiten ook voor meer cultuurhistorische inventarisaties die heldere kaders kunnen scheppen voor transformatieprojecten in bestaande wijken. Een van de aanwezige woningcorporaties ziet meer in het instellen van experimenteerzones waar verschillende partijen los van bestaande kaders samen alternatieve oplossingen kunnen bedenken. In dat kader paste ook de oproep voor een actualisering van het boekje 'Woningraad Extra' uit de jaren tachtig waarin tips en instrumenten worden aangedragen voor een behoedzame renovatie van de (monumentale) buurt.

Colofon

Erfgoed en ruimte

Deze rondetafel is een initiatief van het programma Erfgoed en Ruimte van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Met dit programma zet de RCE samen met andere partijen in op ruimtelijke ontwikkeling vanuit cultuurhistorische inspiratie.

Meer informatie

Wilt u samenwerken met de rijksdienst op dit thema? Neem dan contact op met Frank Buchner, programmaleider Transformatie in de stad en in krimpgebieden, f.buchner@cultureelerfgoed.nl. Meer weten over hoe u cultureel erfgoed kunt meenemen in een ruimtelijke opgave? Laat u inspireren door praktijkvoorbeelden op www.kiezenvoorkarakter.nl. Zelf aan de slag? Check dan onze dossiers op www.erfgoedenruimte.nl voor meer informatie. Voor al uw overige vragen: 033-4217456 of info@cultureelerfgoed.nl.

Verantwoording

Foto omslag: Zoetermeer, Aerophoto
Foto's rondetafel: Kris Rodenburg,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Tekeningen: Getekend Verslag

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Smallepad 5, 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort
033-4217421
www.cultureelerfgoed.nl

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.